

پیدا و پنهان ایده توافق موقت

- ادامه از صفحه ۱۷
- ج) امتیاز مربوط به تجارت طلا و فلزات گرانبها

در متن توافق ژنو درباره تحریم طلا و فلزات گرانبها آمده است؛ تعلیق تحریم‌های امریکا و اتحادیه اروپا بر طلا و فلزات گرانبها و همچنین تحریم‌های خدمات مرتبط و تعلیق تحریم‌های طلا و فلزات گرانبها نیز اثر عملی نداشت چراکه بدون رفع تحریم‌های بانکی و بدون خروج شدن نهادهای تحریمی تعلیق این تحریم بی‌فایده بود. در توافق ژنو همه نهادهای تحریمی در لیست تحریم باقی مانده بودند و هرگونه ارتباط مستقیم یا غیرمستقیم با آنها برای هراقدام مالی یا بانکی با مجازات تحریمی رو به رو می‌شد. بنابراین نهادهای ایرانی نمی‌توانستند برای تسویه مالی به فلزات گرانبها رو بیاورند، چراکه امکان برخورد تراکنش‌ها به افراد و نهادهای تحریمی وجود داشت. از طرف دیگر مهم‌ترین تحریم ایران یعنی تحریم نفتی پالرجا بود و ایران صرفاً می‌توانست حد مشخصی نفت بفروشد و پیول آن را در کشور خریدار نگاه‌داری کند و در ازای آن کالای مصرفی و غیرتحریمی بگیرد. آن هم در صورتی که هیچ نهاد تحریمی در لیست انتقال نباشد. بنابراین تعلیق این تحریم نیز اثری نداشت.

بررسی توافق موقت ژنو نشان می‌دهد که بخش مهمی از امتیازهای ارائه شده به ایران، مواردی است که ناشی از ناتوانی نظام تحریمی امریکا بوده است. شرایط کنونی نظام تحریم‌ها نشان می‌دهد که امریکا در اعمال برخی از تحریم‌های خود علیه ایران ناتوان است. مانند تحریم فروش نفت خام ایران که بارها از سوی امریکایی‌ها ابراز شده است و چین به‌عنوان اصلی‌ترین خریدار نفت ایران حاضر به تبعیت از تحریم‌های امریکا نیست.

- اهداف امریکا از ارائه ایده توافق موقت**

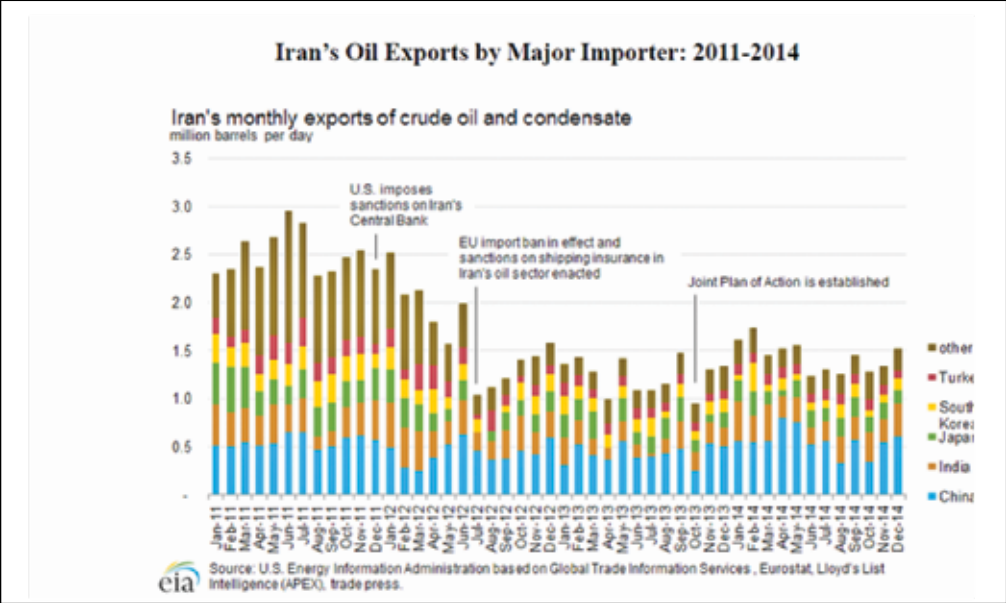
بررسی‌ها نشان می‌دهد که امریکا از ارائه ایده توافق موقت به ایران چهار هدف را دنبال می‌کند. اول فروش ناتوانی نظام تحریم‌ها به‌عنوان امتیاز و خرید زمان که تجربه آن را در توافق موقت ژنو داشته است. دوم پاک کردن گذشته بدون پرداخت هزینه آن که مربوط به خروج امریکا از برجام است. سوم تشدید پدیده «اجتماعی شدن مذاکرات» در ایران که امریکا در آن سابقه بسیار موفقیت دارد و چهارم جلوگیری از پیشرفت برنامه هسته‌ای ایران و تسلط مجدد نظام بازرسی آژانس بر آن که هدف اصلی امریکا در توافق هسته‌ای است.

۱) فروش ناتوانی نظام تحریم‌ها به‌عنوان امتیاز خرید زمان
میزان کارآمدی ابزار تحریم بر کشور هدف در طول زمان، ماهیتی نوسانی و سینوسی دارد. در دوره منتهی به توافق ژنو و سپس برجام، اثرگذاری تحریم‌ها درحال کاهش بود. در دوره اخیر نیز میزان اثرگذاری تحریم‌ها در نقطه حیضی خود قرار دارد. میزان تجارت خارجی ایران و از آن مهم‌تر میزان صادرات نفت خام ایران، یک شاخص مهم در فهم وضعیت نظام تحریمی است. (نمودار ۳)

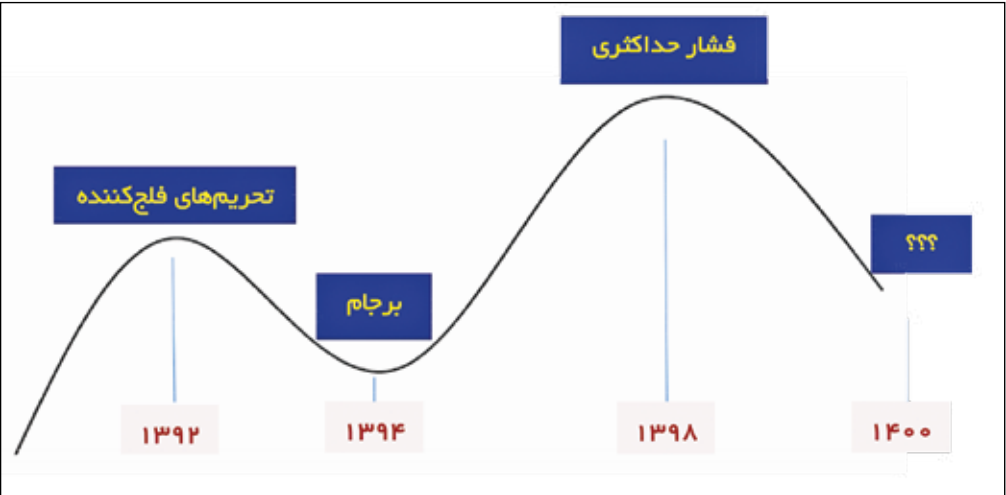
کاهش اثرگذاری تحریم‌ها با وجود حفظ کاغذی آن، به دو علت است. اول حفظ نظام تحریم در بالاترین سطح عملکرد خود هزینه‌های فراوان مالی و دیپلماتیک برای امریکا دارد و به مرور زمان کشورها و بازیگران بین‌المللی تمایلشان به پیروی از نظام تحریم کاهش می‌یابد، به طور مثال جکوب لو وزیر‌خزانه‌داری وقت امریکا در این باره گفته بود که نمی‌توان تحریم‌ها را ادامه داد و بانک‌های مرکزی کشورهایی مانند

- چهارشنبه ۸ دی ۱۴۰۰
- سال بیست و هفتم
- شماره ۷۸۱۱

نمودار اداره اطلاعات انرژی امریکا از میزان تولید و مصرف نفت ایران، در بازه ژانویه ۲۰۱۱ (دی ۸۹) تا مه ۲۰۱۵ (اردیبهشت ۹۴)

نمودار ۲

نمودار ۳

**کاهش اثرگذاری تحریم‌ها با وجود حفظ کاغذی آن، به دو علت است؛ اول حفظ نظام تحریم در بالاترین سطح عملکرد خود هزینه‌های فراوان مالی و دیپلماتیک برای امریکا دارد و به مرور زمان کشورها و بازیگران بین‌المللی تمایلشان به پیروی از نظام تحریم کاهش می‌یابد و دوم نیز تغییر رفتار کشور هدف است که به مرور زمان آرایش خود را متناسب با شرایط تحریمی تغییر می‌دهد و مسیره‌های جدید برای خود ایجاد می‌کند. مرکز امنیت نوین امریکا نیز در گزارشی این موضوع را تأیید می‌کند و می‌نویسد: «پس از مدتی کشور تحریم شده خود را با شرایط وفق می‌دهد و اثر تحریم کم می‌شود.» (۲۰)
آمارها نیز نشان می‌دهد ایران در دوره تحریمی پس از مدتی بر فشار تحریمی غلبه کرده است. قبل از توافق ژنو، ایران میانگین فروش یک میلیون بشکه نفت را حفظ کرد. در دور جدید تحریم و فشار حداکثری نیز، با گذر زمان دائماً اثر تحریم‌ها کم می‌شود.» (۲۰)
آمارها نیز نشان می‌دهد ایران در دوره تحریمی پس از مدتی بر فشار تحریمی غلبه کرده است. قبل از توافق ژنو، ایران میانگین فروش یک میلیون بشکه نفت را حفظ کرد. در دور جدید تحریم و فشار حداکثری نیز، با گذر زمان دائماً اثر تحریم‌ها کم می‌شود. به نحوی که براساس آمار و به رغم تأکید قوانین امریکا برای صفر کردن فروش نفت ایران از ۶۰۰ هزاربشکه در روز در ۶ ماه اول سال ۲۰۲۰ به ۱.۳ میلیون بشکه در ۶ ماه اول سال ۲۰۲۱ رسیده(۲۱) یا تجارت منطقه‌ای ایران نسبت به سال گذشته میلادی بیش از ۵۰ درصد افزایش یافته است.(۲۲)
بنابراین همان‌طور که اظهارات مقامات و اندیشکده‌های غربی و واقعیت‌های میدانی نشان می‌دهد گذر زمان اثر تحریم‌ها را کم خواهد کرد.**

فشار حداکثری

بررسی تجربه دوره قبلی و سه سال اخیر نیز نشان می‌دهد که امریکا برای گذر از این برهه و بازگرداندن نظام تحریم‌ها به نقطه اوج، برنامه‌ریزی می‌کند. یکی از محورهای برنامه‌ریزی برای احیای مجدد تحریم‌ها، فروش وضع موجود به کشور هدف به‌عنوان امتیاز است. با این کار دو هدف حاصل خواهد شد:

• حفظ هیمنه و ابهت نظام تحریم‌های امریکا
• خرید زمان برای بازسازی نظام تحریم‌ها
در حال حاضر ایده توافق موقت بستر مناسبی برای فروش وضعیت موجود به ایران و تحقق اهداف دوگانه فوق است، چراکه اولاً باعث خواهد شد ایران بیش از این سراغ راه‌های غیرتحریمی برای بی‌اثر کردن تحریم‌ها نرود و فعالیت‌های خود را در چهارچوب مرسوم نگه دارد. ثانیاً آن‌ها را ایران در اثر گذر زمان تحریم به دست آورده است به‌عنوان امتیاز به ایران می‌دهد تا این ادراک ذهنی ایجاد شود که این آورده‌ها امتیازی از طرف مقابل است. در دوره توافق موقت ژنو امریکا فروش یک میلیون بشکه نفت در روز را که نتوانسته بود آن را کمتر کند به‌عنوان امتیاز به ایران فروخت و در مقابل اجازه نداد تا ایران قرارداد فروش ۵۰۰ هزاربشکه نفت به روسیه را به سرانجام برساند و آن را خلاف توافق ژنو دانست.(۲۳) اکنون و با توجه به افزایش فروش نفت و افزایش دسترسی‌های ارزی، امریکا در تلاش است مجدداً این تجربه را تکرار کند.

نگرانی دیگر در این زمینه خرید زمان از سوی امریکا برای بازسازی نظام تحریمی خود است. در توافق ژنو، پس از متعهد شدن ایران به توافق دولت آمریکا تلاش تبلیغات غربی با هدف افزایش فروش نفت و با توجه به افزایش فروش نفت و با توجه به افزایش دسترسی‌های ارزی، امریکا در تلاش است مجدداً این تجربه را تکرار کند.

نگرانی دیگر در این زمینه خرید زمان از سوی امریکا برای بازسازی نظام تحریمی خود است. در توافق ژنو، پس از متعهد شدن ایران به توافق دولت آمریکا تلاش تبلیغات غربی با هدف افزایش فروش نفت و با توجه به افزایش دسترسی‌های ارزی، امریکا در تلاش است مجدداً این تجربه را تکرار کند.

توسعه نظام تحریمی خود را دوچندان کرد. بیشترین جرایم امریکا علیه بانک‌های مختلف از نظام تحریم در دوره اجرای توافق موقت ژنو رخ داد. جریمه تنها یک بانک (بانک پاریباس فرانسه) به‌دلیل نادیده گرفتن تحریم‌های ایران ۸.۹ میلیارد دلار بود. درحالی‌که بنا به اظهار مسئولان امریکا ارزش کل رفع تحریم‌ها ذیل توافق ژنو ۶ میلیارد دلار بود.(۲۴)

۲) پاک کردن گذشته بدون پرداخت هزینه آن
امریکا در حال حاضر برای ایجاد اجماع علیه ایران نیازمند پاک کردن

دور هشتم مذاکرات وین؛ سخنی با چین و روسیه

مذاکرات دور هشتم احیای برجام بزودی در وین آغاز و یکبار دیگر فرصتی فراهم شد تا طرف‌های مذاکراتی روی متن‌های پیش‌نویس مورد توافق وارد گفت‌وگو شده و به سمت توافق نهایی کام بردارند. طرف‌های مذاکراتی جمهوری اسلامی ایران در این دور نیز همچون دوره‌های قبلی، کشورهای غربی، روسیه و چین هستند.

در نتیجه خروج غیر مسئولانه امریکا از برجام، ادامه خصومت‌های این کشور و در راس همه آنها به شهادت رساندن سردار رشید و عزیزمان حاج قاسم سلیمانی و همچنین کاهلی و بی‌توجهی اروپا در حفظ برجام، شرایط نسبت به دوران مذاکرات شکل‌گیری برجام بسیار متفاوت است. در شرایط کنونی دیوار بی‌اعتمادی میان ایران و کشورهای غربی چنان بلند است که اگر قبرایمی‌بود به تنهایی مذاکره میان آنها انجام گیرد نباید انتظار توافقی را می‌داشت یا اگر هم توافقی به‌دست می‌آمد، نمی‌توانست با ثبات و بلندمدت باشد.

در این میان، حضور دو کشور روسیه و چین فرصتی مغفتم فراهم آورده تا زمینه برای احیای برجام و بازگشت به تعهدات اولیه این توافق فراهم گردد. از اینرو، این بار روسیه و چین از نقش حساس و ویژه‌ای در مذاکرات برخوردارند. در همین راستا، دولت سیزدهم نیز عزم جدی خود را برای احیای برجام و بازگشت کامل همه طرف‌ها به تعهدات اولیه برجام نشان داده و به‌طور جدی به‌دنبال رسیدن به توافق در این زمینه با طرف‌های مقابل است.

حال روی سخن با دوکشور چین و روسیه است که اینبار نقش متمایزی در مذاکرات دارند. روسیه به‌عنوان تنها کشور از میان طرف‌های مذاکراتی است که در همسایگی ایران بسرمی‌برد و بیش از همه از آثار مستقیم توافقی یا عدم دستیابی به آن، از جمله در تعاملات دوجانبه و راهبردی، ثبات سیاسی و امنیت منطقه‌ای، آگاه است. علاوه بر این، این کشور حسن همجواری با جمهوری اسلامی ایران را در چند دهه گذشته تجربه کرده و بخوبی از رفتار

http://irannewspaper.ir

editorial@irannewspaper.ir

ایران سیاسی

۱۳۹۹

https://www.cnas.org/publications/reports/reengaging-iran

۵. یادداشت اندیشکده گروه بحران با عنوان «بایدن باید درباره برنامه هسته‌ای ایران حد‌گذاری، توقف و عقبگرد کند» به قلم «علی اعط» - ۱۸ فوریه ۲۰۲۱ (۳۰ بهمن ۱۳۹۹)

https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iran/biden-should-cap-freeze-and-roll-back-irans-nuclear-program

Center for Strategic and International Studies (CSIS)

۸. اندیشکده مرکز مطالعات استراتژیک و بین‌المللی (CSIS)، ویننار آیا «توقف در برابر توقف» راهی مناسب برای تعامل مجدد با ایران است؟، «اندرو شوارتز» و «اریک بروئر»، ۱۶ فوریه ۲۰۲۱

https://www.csis.org/analysis/freeze-freeze-viable-pathway-re-engage-iran

Freeze for Freeze.۱۱

۱۲. یادداشت خبرگزاری رویترز با عنوان «با وجود صحبت در مورد گزینه‌های ایران، ایالات متحده گزینه‌های خوب کمی دارد» به قلم

ارشاد محمد - ۱۵ جولای ۲۰۲۱ (۲۳ تیر ۱۴۰۰)

https://www.reuters.com/world/middle-east/despite-talk-options-iran-us-has-few-good

۱۳. ۲۰۲۱-۰۷-۱۵/

Less for Less.۱۳

۱۴. وبگاه رسمی گروه بین‌المللی بحران، ایران: برای احیای توافق هسته‌ای تلاش کنید،

ام‌ا برای نتایج بدتر آماده شوید، ۱۷ اکتبر ۲۰۲۱

https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iran/iran-push-revive-nuclear-deal-prepare-worse-outcomes

JCPOA-Minus.۱۵

۱۶. یادداشت «گروه بین‌المللی بحران» با عنوان «ایران: برای احیای توافق هسته‌ای تلاش کنید، ام‌ا برای نتایج بدتر آماده شوید»-

۱۷ اکتبر ۲۰۲۱ (۱۵ مهر ۱۴۰۰)

https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iran/iran-push-revive-nuclear-deal-prepare-worse-outcomes

بر نخواهیم گشت.» (۲۶)

طرح توافق موقت همچنین با «قانون اقدام راهبردی برای لغو تحریم‌ها و صیانت از منافع ملت ایران» مصوب مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۸ آذر ۱۳۹۹ نیز در تضاد است. در بند هفت این قانون آمده است:

«چنانچه کشورهای متعاذه از جمله

کشورهای ۴+۱ (آلمان، فرانسه، انگلستان، چین و روسیه) نسبت به اجرای تعهدات خود و رفع کامل تحریم‌ها از جمله

هسته‌ای، نظامی، حقوق بشری و امثال

آن علیه جمهوری اسلامی ایران اقدام

کنند، دولت موظف است گزارش دقیق اقدامات انجام‌شده را به مجلس ارائه کند.

کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی و نیز کمیسیون انرژی مجلس ارزیابی خود

را نسبت به این گزارش به‌منظور تعیین

تکلیف به مجلس، به (مجلس شورای

اسلامی به استناد بند ۷ ماده (۴۵)

قانون آیین‌نامه داخلی مجلس ارائه

می‌کنند.» (۲۷)

همان‌طور که در بیانات رهبر معظم

انقلاب و متن قانون مجلس مشخص

است، سیاست‌های کلان نظام در حوزه

مذاکرات، بر اساس برداشتن کلیه تحریم‌ها

از طرف امریکا و راستی‌آزمایی از طرف ایران

بنا شده و توافق موقت به‌دلیل آن‌که در لغو

کلیه تحریم‌ها ناتوان است، جایگاهی در

سیاست‌های کلان نظام نداشته و نمی‌تواند

مجوزی برای انجام بخشی از تعهدات

هسته‌ای ایران باشد.

جمع‌بندی

طرح ایده توافق موقت از سوی امریکا

که سابقه آن به قبل از آغاز دور جدید مذاکرات می‌رسد، نشان دهنده برنامه طراحی شده از سوی امریکا برای برهم زدن چهارچوب توافق هسته‌ای ۲۰۱۵ است. با این کار امریکا مسیر وارد کردن موضوعات دیگر را به مذاکرات با ایران

هموار می‌کند. تاکنون مقامات ایرانی این

ایده را با جدیت رد کرده‌اند که دلایل آن

روشن است. به نظر می‌رسد دولت ایران

توافق موقت را گامی فریبنده که از سوی

امریکا مطرح شده است، می‌بیند و دلیل

محکمی برای کنار گذاشتن چهارچوب

برجام و نادیده گرفتن هزینه‌های پرداخت

شده برای آن نمی‌بیند.

پانویشت‌ها:

۱. وبگاه خبرگزاری اکسیوس، باراک راوبد، ۱۷

نوامبر ۲۰۲۱

https://www.axios.com/us-floats-interim-iran-nuclear-deal

۲. ۶۱۸-۸۸۷۲-interim-iran-nuclear-deal

۳. ۶۱۸-۸۸۷۲-interim-iran-nuclear-deal

۴. ۶۱۸-۸۸۷۲-interim-iran-nuclear-deal

۵. ۶۱۸-۸۸۷۲-interim-iran-nuclear-deal

۶. ۶۱۸-۸۸۷۲-interim-iran-nuclear-deal

۷. ۶۱۸-۸۸۷۲-interim-iran-nuclear-deal

۸. ۶۱۸-۸۸۷۲-interim-iran-nuclear-deal